

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

40 Internis pars dena quater virtutib. ornat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

C. XIII. PALEA.

[Item Augustinus de vera religione, cap. 49. Et cap. 50.]

Locutio divinarum scripturarum secundum cuiusque linguam proprietatem accipienda est. Habet enim omnis lingua, sua quaedam propria genera locutionum, quae cum in aliam linguam transferantur, videntur absurda.

C. XV. PALEA.

[Item Hieronymus ad Damasianum, epist. 12. cuius sententia est: Christiani interdum parvuli est.]

Ecclesiastica interpretatio, etiam si habet eloquii venustatem, dissimulare eam debet, & fugere, ut non otiosis philosophorum scholis, paucisque discipulis, sed universo loquatur hominum generi.

C. XVI. Propter opprobrium senectutis, a parvulis, & minus nominibus discere episcopus.

Item Clemens Papa, epist. 3.

Nillus episcopus propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis a parvulis, vel minimis eruditus, si quid forte est utilitatis, aut salutis, inquire negligat. Qui enim rebelliter vivit, & dicitur atque agere bona refulat, magis diaboli, quam Christi membrum esse ostenditur: & potius infidelis, quam fidelis monitatur.

DISTINCTIO XXXIX.

De planarie monstratum est, quod sacerdotes oportet literarum tantum sacrarum, quam secularium esse peritos. Non queritur, an secularium negotiorum oporteat eos habere peritiam. Hanc praelati esse necessarium multis rationibus probatur. Debent namque praelati subditis non solum spiritualia, sed etiam carnalia subfata ministrare, exemplo Christi, qui turbas seipsum non solum verbis docebat, sed etiam virtutes sanabat, & corporalius alimenta reficiebat. Vt autem praelati haec omnia plene possint perficere, secularium negotiorum oportet eos habere peritiam: ut eorum consilia & cogitata serventur indomites, & cuique necessaria pro suo modo ministrantur. Unde quidam in episcopum electus, a Beato Gregorio pro sua simplicitate reprobatur, ut ejus occasione rei ecclesiae dilapidarentur.

C. I. Secularium negotiorum imperiti non sunt in episcopos ordinandi. Sic enim scribit Gregorius deo & nobilibus Neapoli, lib. 1. epist. 40.

Petrus & diaconus, quem a vobis electum afferitis, o immo (ut dicitur) simplex est: & notis, quia talis hoc tempore in regimini debet esse constitutus, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca subditorum utilitate, & cautela sciat esse sollicitus.

DISTINCTIO XL.

Orator e quoque episcopum esse ornatum, & hospitalem. Ornatum episcopalia, virtutes debent intelligi, quae a Domino ei reprobantur, cum dicitur: [Sacerdotes, si quis induam salutari.] Unde in veteri legitur: quia multumque virtutibus debet splendere vira pontificis, ut quibus valetat decorem, quoniam alii eo non accipit. Non enim loca, sed vita, & mores factum faciunt sacerdotem. Unde ex suscipio officio non licentiam peccandi, sed necessitatem bene vivendi se invicem afferunt.

a al. non fugere. b abest ab originali. c al. minus. d Anselm. lib. 6. cap. 1. Polyg. lib. 2. tit. 2. e. 1. Trm. 3. f. Psal. 132. g. Ezech. 21.

C. I. Officium sacerdotis non conferri, sed admitti peccandi licentiam.

Unde Symmachus Papa ait.

Non a nos beatum Petrum, sicut dicitis, a Domino cum sedis privilegiis, vel successores ejus, peccandi iudicamus licentiam suscipisse. Ille perennem meritorem dotem cum hereditate innocentiae misit ad posterum. Quod illi concessum est pro actum luce, ad illos periret, quos per conversationis splendor illuminat. Quis enim sanctum dubitet esse, quem apex tantae dignitatis attollit? In quo si defuit bona acquisita per meritum, sufficiens, quae ad loci decessore praestantur. Aut enim claros ad hanc fastigia erigit: aut qui eriguntur, illustriat.

Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, est in libro quem pro Symmacho Eusebius diaconus scripsit: iureq. Symmachii nomine citatur, quod cum Hieronymus Symmachus & universa quanta synodus pro causa Symmachii habita sit approbaverunt, ut patet in eum synodus, & Apostolice decreti auctoritatem tribuerunt.

C. II. Filii sanctorum sunt, qui exercent opera eorum.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1.

Non est facile latere loco Pauli, & tenere gradum Petri, iam cum Christo regnantium: quia hinc i dicitur, non sanctorum filii sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum.

Quia hinc] Hec usque ad finem non sunt inventa apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex eius discipulis, citant ceteri collectores.

C. III. Morum nobilitas, non loci, vel generis, sacerdotis notificat. Item Gregorius.

Nos e qui praesumus, non ex locorum, vel generis dignitate, sed morum nobilitate innotescere debemus: nec turbium claritate, sed fidei puritate.

C. IIII. Non loca, vel ordines, sed merita nos distinguunt.

Item Gregorius ad Anastasium presbyterum, lib. 6. epist. 29. vel. 133.

Non d. loca vel ordines creatori nostro proximos faciunt: sed ei nos merita bona iungunt, aut mala disjungunt.

C. V. Magnitudo peccati, vel dignitatis quaeque scribitur deicit.

Item Ioannes Chrysostomus, [id est] auctor operis imperfecti in Martimum, homilia 49. ad c. 21.]

2 Homo Christianus fortiter cadit in peccata propter duas causas, aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis.

C. VI. Damatur. Apostolica, qui sua, & fraternae salutis est negligens.

Item ex dictis e Bonifacii 1. martyris.

Si Papa suae, & fraternae salutis negligens, depreps henditur inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper a bono taciturnus, quod magis officit sibi, & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatum fecum ducit, primo mancipio gehennae, cum ipso plagis multis in aeternum vapulaturus. 2 Huius culpae istis redarguere praesumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, a nemine est iudicandus, nisi deprehendatur a fide devius: pro cuius perpetuo statu unitas fidei tantum instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incoluntate animadvertit propensius pendere.

a Polyg. 13. tit. 7. b Infra 2. q. 7. c. non omnes Polyg. lib. 3. tit. 1. Burch. 1. 1. 207. Ivo p. 3. 321. c Burch. 1. 1. c. 208. Ivo p. 3. cap. 322. Polyg. 13. tit. 7. d Polyg. ibid. e al. gestu. f Ivo p. 3. c. 23. g al. vapulaturus.

I Dicit Bonifacii *Nauclerus* Genes. 26. testatur hoc fuisse dictum Bonifacii martyris. Verum Deuadediti presbyter Cardinalis, etc. Apostolorum in Eudoxia, tempore Valeriani Papa III. libro quatuor de rebus ecclesiasticis composuit, qui in bibliotheca Vaticana seruantur. Et libro I. cap. 22. ex egiu (sic habent etiam multi Gratiani codices, & 100.) Bonifacii martyris, & Archiepiscopi Moguntini, sed Apostolica legati, hęc sanctissimi illius viri de Romano Pontifice, ac sede Apostolica verba refert, in quibus est hoc caput: & quidem ex antecedentibus, & sequentibus, valde illustratur. Sancta Romana ecclesia privilegio specialis auctoritatis diuinitus, & humanitus caput omnium ecclesiarum post Christum Iesum effecta, secundum Antistitis vel rectoris sui qualitatem, & valedudinem afficit totius Christianitatis membra, ut illius incolumitati sua respondeant incolumitate, & congaudeant: & nihilominus ejus languoribus suo languore consentiant: & sicut ejus gloria juxta Apostolum a conglorificantur, sic ejus deiectione deiciuntur, ut illud propheticum in eo præcipue complecti deprehendatur. [Omne b. caput languidum, & amicum cor mouens, à plena pedu usque ad verticem, non est in eo sanitas.] Et reuera tanta reuerentia apicem præfate Apostolicæ sedis omnes suspiciunt, ut nonnullam sanctorum canonum disciplinam, & antiquam Christianæ religionis institutionem magis ab ore præcessoris ejus, quam à sacris paginis, & paternis traditionibus expectant: illius velle, illius nolle tantum explorant, ut ad ejus arbitrium suam conuersationem & ipsi remittant aut inueniant. Quod si, ut summopere sibi & omnibus expedit, zelo domus Dei sine intermissione abescens, fidelis dispensator & prudens existens, Deo & hominibus, opere & sermone irreprehensibilem sese conservare studuerit, ut verè fateatur, uniuersum penè mundum secum attonitum, & sollicitum post Deum currere facit, ex utroque sexu populos diversæ professionis, conditionis, & ætatis cateruam Domino suo fuper omnia bona ipsius constituendus ducit. Si verò suum & fraternæ salutis negligens deprehendatur, inuitis, & remissis in operibus suis, & insuper à bono taciturnus (quod magis officit sibi, & omnibus) nihilominus innumerabiles populos cateratim secum ducit, primo mancipio gehennæ, cum ipso plagis multis in æternum vapularurus: cuius culpas ipse redarguere præsumit mortali nullus: quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur à fide deuotus, pro cuius perpetuo statu uniuersitas fidelium tantò instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertunt propensius pendere. Saluo enim diuinx omnipotentix mysterio, ut dignum est, loco ab ipso secundo, illud B. Iob. e non incongrue aptari sanctæ Romanæ Ecclesiæ potest. [Si destruxerit, nemo est qui adificet: & si incluserit hominem, nullus est qui aperiat ei: si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emerit eis, subuertent terram.] nec immerito: cum ipsa specialiter in Petro cœli terræque retinetur habenas. Hęc cum omnium fidelium in Christo spiritualis sit mater, nemo debet renuere illius ferri disciplina, vel enudari censura, iuxta illa proverbialia d' Salomonis. [Ne dimittas legem matris tuæ, liget eam in corde tuo iugiter: qui enim abiecit disciplinam, infelix est: & stultus homo despicit matrem suam.] & rursum, [Est maledictus à Deo, qui exasperat matrem: & maledictio matris eradica fundamentum.] illa utique quæ arrogant, & diuisa à sede illius cui dictum est. [Tu g. e. Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam.] & super arenam concupiscentiæ carnalis, seu humanæ præsumptionis, proban-

tur posita: cuius rivi minime prosperatur, si a suo fonte dividatur.

C. VII. ¶ Non ordines, sed vite merita nisi Des commendat.

Item Augustinus ad Valerium, epist. 144.

Ante omnia peto, ut cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & latius, & hominibus acceptabilius episcopatum, aut presbyterii, aut diaconi officio, si perfectior, pi, aut presbyteri, aut diaconi officio, sed nihil apud Deum, atque adulatorie res agatur. ¶ Item b. nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius episcopati, aut presbyterii, aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, atque modo militantis, quo nosse imperator iubet. Quis autem iste sit modus, nec à pueritia, nec ab adolescentia mea didici, & eo tempore, quo discrete ceperam, vis mihi facta est merito peccatorum meorum. Nam quid aliud exitum nescio, ut secundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram.

C. VIII. ¶ Corruptus, & ad terram sacerdotium traditur, nisi legitime, & iure seruetur.

Item Iulianus.

Sicut viri, & mulieris digna conjugatio unum facit matrimonium, & sicut duorum copulatio unum perficit corpus; ita clericatus, & sacerdotium unum faciunt presbyterium, & electio & consecratio unum faciunt episcopum: quæ omnia unum efficiunt corpus: quod electus corumpitur, & ad terram trahitur, nisi legitime seruetur, nisi iuste viuendo laudetur.

C. IX. ¶ Gratia non locus saluat animam.

Item Ambrosius, lib. de paradiso, c. 4.

Illud e autem animaduerte, quia extra paradysum vir factus est, & mulier intra paradysum: ut aduersus, quod non loci, non generis nobilitate, sed virtute, inuisitque gratiam sibi comparat. ¶ Denique extra paradysum factus, hoc est, in infiore loco, vir melior inuenitur: & illa, quæ in meliore loco, hoc est in paradiso facta est, inferior reperitur.

C. X. ¶ De eodem.

Item Gregorius lib. 8. reg. epist. 1. seu 2. 19.

Quilibet à occulta loca sine gratia Dei animam saluare non possunt: quod aliquando in ipsi quoque conspicimus erratibus electorum. Nam Luth e in ipsa peruersa civitate fuit iustus: in monte peccavit. Sed ista cur dicimus, cum maiora noverimus? Quid enim paradiso iucundius? quid cœlo securius? & tamen homo et paradiso, & Angelus de cœlo peccando cecidit.

C. XI. ¶ Eodem.

Idem.

Adam f. primus homo pro peccato de paradiso eiecius est: hoc est, quia Dei nobilitatem à se deiecit, nobilitate loci priuatus est.

¶ Primo libro B. Gregorii in Ezechielem, homil. 9. legitur hæc verba, quæ inuicibil ad hanc rem facere videntur: Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus statuitur parens, qui & in paradiso cecidit.

C. XII. ¶ Non est verus sacerdos omnis, qui nominatur sacerdos.

Item Ioannes Chryostomus, [id est, auditor operum imperfectus, in Matth. homil. 43.

Multi sacerdotes, & paucifacientes: multo ps mine, pauci opere. Videte ergo, quomodo sceleratis super cathedram, quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram; non locus sanctificat hominem,

a 2. Corinth. 1. b. Esai. 14. c. Iob. cap. 12.
d. Proverb. 1. & 18. e. Ecclesiast. 3. f. scripsit [arroganter.
g. Matth. 16.

a. Ansel. lib. 6. cap. 196. f. v. pars. 8. c. 350. b. Ansel. lib. 2. c. 20. f. v. loci illud adverte. c. Greg. f. Barb. l. 1. c. 206. f. v. p. 637.

sed homo locum; non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos. Qui a bene federit super cathedram, honorem accipit a illa; qui male federit, injuriam facit cathedra; ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedens, si quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es, si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris. b Nam bene vivendo & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat vivere: bene autem docendo, & male vivendo, Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. Idem a. ¶ Quicumque desideravit a primatum in terra, inveniet confusionem in caelo, nec i inter servos Christi computabitur, qui de primatu tractaverit, nec unusquisque eorum festinet, quomodo alius major appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur; quoniam non qui major fuerit in honore, ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille major. Conversatio ergo melior est decedenda, non dignior gradus.

¶ Nec inter] In loco indicato legitur, ut inter servos Christi non sit de primatu certamen, nec unusquisque; &c. Sed ubi ista glossa, nemine tenetur.

DISTINCTIO XLII.

¶ **E**cce qui in opere sacerdotem esse ornatum moribus. Sed praetera oportet illum esse ornatum in exterioribus, habitibus videlicet & uestitu: habitus, ut nec sordidus, nec sordidus se vestibus ornet. Ut enim ait Hieronymus, i nec assiduo sordet, nec exquisita delecta laudem parant, quod tam de vestibus, quam de cibo intelligendum est.

¶ Hieronymus] Ad Expositum de custodia vestis, sic scribit, nec effecere sordes, nec exquirit munditiam conviciant Christiano. Ad Nepotianum quoque in eandem scribit sententiam, vestes pulchras, quae devita ut candidas, ornatus ut sordes pari modo fugienda sunt: quia alteram delicias, alteram gloriam redolent.

C. I. ¶ Pro moribus eorum, cum quibus vivimus, etiam uti debemus alimentis. Unde Augustinus ait lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 30.

¶ **Q**uisquis e rebus praetercunctibus restrictus utitur, quam se habent motes eorum, cum quibus vivit, aut intemperans i, aut superstitiosus est. Quisquis vero sic utitur, ut metas consuetudinis honorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non usus rerum, sed libido utentis in culpa est. ¶ Quid igitur locis, & temporibus, & personis conveniat, diligenter attendendum est, ne temere flagitia reprehendamus. Fieri enim potest, ut in aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis pretiosissimo cibo sapiens utatur, insipiens autem factissimus gustus flamma in villissimum olus ardeat, & saniam f, quaeque maluerit, more Domini g. pisce vesci, quam lentacula, more Elau h nepotis Abtahe, aut ordeo, more iumentorum. Non enim propterea contentiores nobis sunt plerique bestiae, quia vilioribus alimentis vescuntur. Nam in omnibus huiusmodi rebus non ex earum rerum natura, quibus utimur, sed ex causa utendi, & modo appetendi, vel probandi, vel improbandi, quod facimus.

¶ Intemperans] Apud Iulianum August. & Iovinem legitur: temperans: Sed ubi glossa non est mutatum.

C. II. ¶ Non cibum, sed appetitum culpa est. Idem super epistolam Iacobi.

¶ **E**licis qualibet; si absque desiderio percipiuntur, non offendant: & viles cibi appetenter accepti, in-

pediunt profectum abstinentiae. David a enim aquam male concupitavit, effudit: & Helias b carnes comedit. ¶ Insuperibus bonis. Augustini, aut impressis, aut manuscriptis, quae habitus ad manus venerunt, haec non sunt inventa. Ceterum apud Prosperum de vita contemplativa, l. 2. cap. 12. eadem fere leguntur: Nec delicias qualibet, si absque desiderio percipiuntur, offendant: & viles cibi plerumque abstinentiae profectum, si appetenter accipiuntur, impediunt. Hinc est, quod sanctus David aqua in se concupiscitiam castigavit; atque eam sibi a suis oblatam, ne desiderio suo ex ea satisfacere videretur, effudit: & sancto Helia perceptio carnum non concupita, non nocuit.

C. III. ¶ Contra suam infirmitatis consuetudinem, aliquibus cibi divites uti non oportet.

Idem de verbis Domini in sermone Mattheum, serm. 5. c.

¶ **N**on cogantur divites pauperum cibis vesci: utantur consuetudine infirmitatis suae, sed doleant alter se non posse, si consuetudinem mutant, agrotant. Vtatur superfluis, dent inopibus necessaria: utantur pretiosis, dent pauperibus vilia.

C. IIII. ¶ Aequanimitas tolerandi, non usus vel abstinentia cibi, iustitiam facit.

Item lib. 2. quasi. Evang. c. 21.

¶ **Q**uod dicit Dominus in Evangelio e. [Injustitiam] ostendit filios sapientiae intelligere, nec in abstinentia, nec in manducando esse iustitiam, sed in aequanimitate tolerandi inopiam, & in temperantia per abundantiam non se corrumperendi, atque oportune sumendi, vel non sumendi, quorum non usus, sed concupiscentia reprehendenda est. Non enim interest omnino, quid alimentorum sumas, ut succurras necessitati corporis, dummodo congruas, in generibus alimentorum his, cum quibus tibi vivendum est. Neque quantum sumas, interest multum: cum videamus aliorum stomachum citius saturari, & eos tamen illi ipsi parvo, quo satiantur, ardent, & intolerabiliter, & omnino tuipiter inhiere: alios autem plusculo quidem saturari, sed tolerabilis inopia perpetui, & vel ante ora positae epulae, si id in tempore opus sit, cum tranquillitate aspicere, neque tangere. Magis ergo interest, non quid, vel quantum alimentorum pro congruentia hominum, atque personae suae, & pro sua valetudinis necessitate quis capiat, sed quanta facilitate, & serenitate animi careat, cum his vel oportet, vel necesse est carere, ut illud in animo Christiani compleatur, quod Apostolus f dicit. Scio & minus habere: scio & abundare: ubique & in omnibus inebriatus sum, & saturari, & esurire, & penuriam pati: omnia possum in eo, qui me confortat.

C. V. ¶ Temperantia ciborum & vestium, non dissolutio eorum laudatur. Item ex concilio Gangens. ultimum.

¶ **P**arimoniam g cum veste humilis non reprobamus: sicut etiam ornatum praeter corporis: diligentiam in faciatum laudamus. Dissolutos autem, & fractos in vestibus in excessu non recipimus: & domos Dei honoramus & conventus, qui in his sunt, tanquam sanctos, & utiles recipimus: pietatem in privatis domibus non concludentes, sed omnem locum in nomine Dei edificatum honorantes: & congregationem in ecclesia factam ad utilitatem communem recipimus, & bona

a 2. Regum 21. b 3. Regum 17. c ad illa verba [petite, & dabitur vobis.] sed paulo aliter. d Ivo part. 4. cap. 2. e Math. 11. & Luc. 7. f Philip. 4. g Ivo part. 1. cap. 321.